බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමාන කිරීම හා ඓතිහාසික කලාකරුවා

එස්.ඩී.පී. මධුසංඛ

පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශය, රුහුණ විශ්වවිද්‍යාලය
elevenmadu11@gmail.com

මුඛ්‍ය පද - ඓතිහාසික කලාකරුවා, කලා ඉතිහාසය, බුදුදහම, බෞද්ධ කලාව, සන්නිවේදනය

හැඳින්වීම

අතීතයේ සිට පැවැත ආ කලාව විවිධ යුගයන් වලදී විශේෂ නිර්මාණ රැසක් බිහි කරන්නට වූ අතර, කලා සම්ප්‍රදාය බුදුදහම හා එක් වීම විශේෂ ප්‍රවර්ධනයක් ආරම්භ වූ සමයක් වශයෙන් සැලකීමට පුළුවනි. ඓතිහාසික කලාකරුවන් බෞද්ධ සංකල්ප සහ ඉගැන්වීම් ඔවුන්ගේ නිර්මාණාත්මක කෘති තුළින් දෘශ්‍යමාන කිරීමට සැලකිය යුතු කාර්යභාරයක් ඉටු කර ඇත. බුදුදහමෙහි පොහොසත් සංකේතවාදය සහ වියුක්ත සංකල්ප, කලාත්මක අර්ථ නිරූපණයට යොමු කරයි. සිතුවම්, මූර්ති, බිතුසිතුවම් වැනි දෘශ්‍ය කලාව බෞද්ධ ඉගැන්වීම්, කථා, අධ්‍යාත්මික සංකල්ප ප්‍රවේශ විය හැකි දෘශ්‍යමය වශයෙන් ප්‍රගුණ කරන්නන්ට සහ සොයන්නන්ට ප්‍රකාශ කිරීමට ඓතිහාසික කලාකරුවාගේ දක්ෂතාවය කොතෙක් දුරට සාර්ථක වී ඇති ද යන්නත්, එමගින් බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමාන කිරීමේ සාර්ථකභාවය හඳුනා ගැනීමත්, මෙම අධ්‍යනයේ ප්‍රධාන අරමුණ වේ.

ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය සඳහා සංධාර හා පාඨ විශ්ලේෂණය යන ක්‍රමවේද ඔස්සේ ගුණාත්මක ප්‍රවේශයෙන් ප්‍රාථමික හා ද්විතීක මූලාශ්‍රය භාවිත කොට අතීත කලාකරුවාගේ බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමානයෙහි දක්ෂතාව විමසා බැලීම සිදු කරයි.

ප්‍රතිඵල සහ සාකච්ඡාව

කලා මාධ්‍යය භාවිතයෙන් ගැඹුරු සංකල්ප දෘශ්‍යමානය සංකීර්ණ වුවත්, එහි නිර්මාණාත්මක අංගයන් රැසක් චිත්‍ර, මූර්ති, කැටයම්, කලා ශිල්ප ආදියෙන් නිරූපණය වේ. බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමාන කිරීමට දක්ෂ කලාකරුවෙකුගේ එක් කැපී පෙනෙන උදාහරණයක් වන්නේ සුප්‍රසිද්ධ ජපන් චිත්‍ර ශිල්පියෙකු සහ මුද්‍රණ නිෂ්පාදකයෙකු වන Katsushika Hokusai (1760-1849) ය. හොකුසායි වඩාත් ප්‍රචලිත වන්නේ ස්වභාවධර්මයේ සුන්දරත්වය සහ අධ්‍යාත්මික සාරය ග්‍රහණය කර ගන්නා "ෆුජි කන්දේ දර්ශන තිස් හයක්" යන ඔහුගේ නිරූපිත ලී කුට්ටි මුද්‍රණ මාලාව සඳහා ය. බෞද්ධ තේමාවන් කෙරෙහි පමණක් අවධානය යොමු නොකළ හොකුසායිගේ නිර්මාණයන්ට බොහෝ විට පන්සල්, භික්ෂූන් නිරූපණය කිරීම සහ බෞද්ධ විශ්ව විද්‍යාව පිළිබඳ යොමු කිරීම් වැනි බුදුදහමේ අංග ඇතුළත් කර ඇත. සවිස්තරාත්මකව සංයුතිය සහ වර්ණය පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීම, බුදුදහමේ කේන්ද්‍රීය සංකල්ප, සන්සුන් භාවය සහ පැවැත්මේ අනත්‍යතාව පිළිබඳ හැඟීමක් ප්‍රකාශ කිරීමට හොකුසායිට එමගින් හැකි විය. ටිබෙට් දහමේ, තංකා චිත්‍ර සම්ප්‍රදාය බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමාන කිරීමට උපකාරී වේ. තංකා යනු විවිධ දෙවිවරුන්, මණ්ඩල සහ අධ්‍යාත්මික ආඛ්‍යාන නිරූපණය කරන සංකීර්ණ ලියවිලි සිතුවම් ය. මෙම සිතුවම් භාවනාව, මෙනෙහි කිරීම සහ ඉගැන්වීම සඳහා දෘශ්‍ය ආධාරකයන් ය. බොහෝ විට පැවිදි සම්ප්‍රදායන් තුළ පුහුණු වූ දක්ෂ තංකා චිත්‍ර ශිල්පීන් සංකීර්ණ බෞද්ධ ඉගැන්වීම් ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා නිශ්චිත ශිල්පීය ක්‍රම, සංකේතාත්මක දෘශ්‍ය භාෂාවක් භාවිතා කරයි. තංකා සිතුවම්වල ඇති එක් එක් දේවතාවන්, අභිනය සහ වර්ණ තේරීම නිශ්චිත අර්ථයක් ඇති අතර එමගින් බුද්ධත්වයේ සහ විමුක්තියේ මාවතේ විවිධ පැතිකඩ නියෝජනය කරයි. තංකා කලාකරුවන් ජ්‍යාමිතිය, ඉදිරි දර්ශනය සහ සමානුපාතය යන අංග දෘෂ්‍යව විස්මිත සංයුති නිර්මාණය කිරීමට දක්ෂ ලෙස ඇතුළත් කරති. ඔවුන් ඉතා සූක්ෂම ලෙස රූප සහ ඒවායේ ගුණාංග ඉදිරිපත් කර දීප්තිය වැඩි කිරීමට විචිත්‍රවත් වර්ණක හා රන් පත්‍ර භාවිතා කර තිබීම විශේෂත්වයකි. එම සවිස්තරාත්මක ශිල්පීය හැකියාව තුළින්,

තංකා චිත්‍ර ශිල්පීන් දිව්‍ය ක්ෂේත්‍රය මනුෂ්‍ය ක්ෂේත්‍රයට සමීප කරවන අතර, බෞද්ධ දර්ශනයේ සහ අධ්‍යාත්මිකත්වයේ ගැඹුරු සංකල්ප මෙනෙහි කිරීමට යොමු කරයි. චිත්‍ර ඇඳීමට අමතරව බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යකරණයට මූර්ති ශිල්පීන් ද දායක වී ඇත. ඉන්දියාවේ අජන්තා සහ එල්ලෝරා හෝ චීනයේ 'Dunhuang' වැනි ස්ථානවල දක්නට ලැබෙන පැරණි බෞද්ධ ගුහා කලාව එක් උදාහරණයක් ය. මෙම ලෙන් සංකීර්ණවල බුදුන් වහන්සේගේ ජීවිතය, ජාතක කතා (බුදුන්ගේ පෙර ජීවිත පිළිබඳ කථා) සහ විවිධ ආකාශ ජීවීන්ගේ දර්ශන නිරූපණය කරන සංකීර්ණ මූර්ති සහ බිත්ති සිතුවම් අඩංගු වේ. බුදුදහම විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද සදාචාරාත්මක පාඩම් සහ අධ්‍යාත්මික පරමාදර්ශයන් ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා කලාකරුවන් දක්ෂ ලෙස මෙම කලා නිර්මාණය කළහ. බොහෝ විට ගල් හෝ ලී වලින් කැටයම් කරන ලද මූර්ති, විස්තර සහ ප්‍රකාශිතභාවය කැපී පෙනෙන මට්ටම ප්‍රදර්ශනය කර බෞද්ධ මාර්ගයේ විවිධ පැතිකඩ නියෝජනය කරන ශාන්ත බුදුවරුන්, කාරුණික බෝධිසත්ත්වයන් සහ දරුණු දෙවිවරුන් නිරූපණය කරයි. ආලෝකයේ සහ සෙවනැල්ලේ දක්ෂ අන්තර් ක්‍රියාකාරිත්වය, වයනය සහ මුහුණේ ඉරියව් ඉතා සූක්ෂම ලෙස නිරූපණය කිරීම, මෙම මූර්ති දිව්‍යමය පැවැත්ම පිළිබඳ හැඟීමක් ඇති කරන්නේ ය. නමස්කාර කරන්නන් මූර්ති නිරීක්ෂණය කරන විට සහ ඒවා සමඟ මානසික වූ අන්තර් ක්‍රියා කරන විට, ඔවුන් තමන් තුළ වර්ධනය කිරීමට අපේක්ෂා කරන ගුණාංග සිහිපත් කරයි. ඉතිහාසය පුරා කලාකරුවන් බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමය වශයෙන් අර්ථකථනය කිරීම සඳහා ඔවුන්ගේ තාක්ෂණික කුසලතා සහ නිර්මාණශීලිත්වය යොදා ගෙන ඇති අතර, ඒවා විවිධ සංස්කෘතීන් සහ කාලපරිච්ඡේද හරහා මිනිසුන්ට වඩාත් ප්‍රවේශ විය හැකි පරිද්දෙන් සැකසුණි. සංකේත, ආඛ්‍යාන සහ සෞන්දර්යාත්මක අංග භාවිතා කිරීමෙන්, මෙම කලාකරුවන් බුදුදහමේ ඉගැන්වීම් පිළිබඳ ගැඹුරු අවබෝධයක් සහ අගය කිරීමක් වර්ධනය කර ඇත. එපමණක් නොව, ඓතිහාසික කලාකරුවන් විසින් නිර්මාණය කරන ලද කලාව පුද්ගලික අධ්‍යාත්මික භාවිතයේ මාධ්‍යයක් ලෙස පමණක් නොව බෞද්ධ අදහස් පුළුල් ලෙස බෙදා හැරීමට ද දායක වී ඇත. එම නිර්මාණ හරහා බෞද්ධ සංකල්ප සහ කථාන්දර ආරාම ආයතනවල සීමාවෙන් ඔබ්බට ප්‍රේක්ෂකයින් වෙත ළඟා වී ඇති අතර, විවිධ පසුබිම්වල පුද්ගලයන්ට ඉගැන්වීම් සමඟ සම්බන්ධ වීමට සහ ආශ්වාදයක් ලබා ගැනීමට ඉඩ සලසයි. බෞද්ධ සංකල්පවල කලාත්මක නිරූපණයන්ට භාෂා බාධක සහ සංස්කෘතික වෙනස්කම් අභිබවා යමින් අර්ථය, සාමය සහ ඥානාලෝකය සෙවීමේ විශ්වීය මානව අත්දැකීමට කතා කිරීමේ බලය ඇත. ජීවිතයේ අනිත්‍යභාවය, සියලු ජීවීන්ගේ අන්තර් සම්බන්ධිතභාවය සහ අභිබවා යාමේ හැකියාව මෙනෙහි කිරීමට නරඹන්නන්ට ආරාධනා කරමින්, බුදුදහමේ හරය සන්නිවේදනය කරන දෘශ්‍ය භාෂාවක් ලෙස ඒවා සේවය කරයි. ඓතිහාසික කලාකරුවන් ඔවුන්ගේ නිර්මාණාත්මක කෘති තුළින් බෞද්ධ සංකල්ප දෘශ්‍යමාන කිරීමෙහිලා වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කර ඇත. සිතුවම්, මූර්ති හෝ ගුහා චිත්‍ර, මෙම කලාකරුවන් වියුක්ත අධ්‍යාත්මික අදහස් ප්‍රත්‍යක්ෂ සහ දෘශ්‍යමය වශයෙන් කැපී පෙනෙන ආකාරවලට දක්ෂ ලෙස පරිවර්තනය කර ඇත. එම කලාව බුදුදහමේ ඉගැන්වීම් ප්‍රකාශ කිරීම පමණක් නොව ඉතිහාසය පුරා අසංඛ්‍යාත පුද්ගලයන්ට ආභාසය සහ ප්‍රබුද්ධත්වය ද ලබා දී ඇත. කලා ශිල්පීය තාක්ෂණික කුසලතා, සංකේතවාදය සහ සෞන්දර්යය උපයෝගී කර ගනිමින් සංවේදීතාවන්, අතීත කලාකරුවන් මානව වර්ගයාගේ අධ්‍යාත්මික හා සංස්කෘතික දර්ශනය පොහොසත් කරමින් බෞද්ධ දර්ශනයේ ප්‍රවේශ්‍යතාව සහ අවබෝධය සඳහා බොහෝ සෙයින් දායක වී ඇත.

ආශ්‍රිත මූලාශ්‍ර

බස්නායක, එච්. ටී. (2007) ***ජගත් කලා ප්‍රවේශය***, කොළඹ: එස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ

ප්‍රඥාවංස හිමි, බළංගොඩ. (2005) ***භාරතීය බෞද්ධ කලා ගවේෂණ සහ සිංහල කලාවේ සජීවී ලක්ෂණ***, කොළඹ: එස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ

Beguin, G. (2009) ***Buddhist Art: An Historical and Cultural Journey***, Thailand: River Books Press